

Sperrefrist for publisering: 10.
desember 2018
kl. 13.00.

THE NOBEL PEACE PRIZE

Nobelforedrag

av

Nobelpristakeren for 2018
Denis Mukwege

Oslo, 10. desember 2018.

Copyright © The Nobel Foundation, Stockholm, 2018.

General permission is granted for the publication in newspapers in any language. Publication in periodicals or books, or in digital or electronic forms, otherwise than in summary, requires the consent of the Foundation. On all publications in full or in major parts the above underlined copyright notice must be applied

I løpet av den tragiske natten til 6. oktober 1996 ble sykehuset vårt i Lemera i den demokratiske folkerepublikken Kongo (DRC) angrepet av opprørere. Over tretti personer ble drept. Pasienter ble skutt rett ned på kloss hold mens de lå i sykesengene og personalet, som ikke kunne flykte, ble kaldblodig drept.

Jeg kunne ikke forestille meg at dette bare var begynnelsen.

Da vi ble nødt til å forlate Lemera i 1999, etablerte vi Panzi-sykehuset i Bukavu, hvor jeg fortsatt jobber som gynekolog-fødselslege den dag i dag.

Vår først pasient var et voldtektsoffer med skuddskader i kjønnsorganene.

Den makabre volden kjente ingen grenser.
Dessverre har denne volden aldri tatt slutt.

En helt vanlig dag fikk sykehuset en oppringning. Det var en gråtende kollega som bønnfalt oss: "Vær så snill, send oss en ambulanse med én gang. Vær så snill, skynd dere."

Vi sendte av gårde en ambulanse på samme måte som vi alltid gjør.

To timer senere kom ambulansen tilbake med et lite jentebarn på bare atten måneder. Hun blødde kraftig og ble umiddelbart kjørt inn på operasjonsstuen.

Da jeg kom inn var sykepleierne oppløst i tårer. Spebarnets urinblære, kjønnsorganer og rektum var alvorlig skadet.

Fordi hun var blitt penetrert av en voksen.

Vi ba en stille bønn: Kjære Gud, fortell oss at det vi ser ikke er sant.

Fortell oss at det bare er en vond drøm.

Fortell oss at alt blir bra når vi våkner.

Men det var ingen vond drøm.

Det var virkeligheten.

Det var vår nye virkelighet i DRC.

Da nok en baby kom inn forstod jeg at dette problemet ikke kunne løses på operasjonsstuen, men at vi måtte bekjempe de underliggende årsakene til disse grusomhetene.

Jeg reiste derfor til landsbyen Kavumu for å snakke med mennene der: Hvorfor beskytter dere ikke babyene, døtrene og kvinnene deres? Hvor er myndighetene?

Til min store overraskelse visste landsbyboerne godt hvem den mistenkte var. Alle var redd for denne personen siden han var medlem av provinsparlamentet og hadde befolkningen fullstendig i sin makt.

Hans milits hadde i månedsvis terrorisert hele landsbyen. Militsen hadde skapt frykt ved å drepe en menneskerettighetsforkjemper som hadde vært modig nok til å varsle om det som skjedde. Den folkevalgte slapp unna uten konsekvenser. Hans parlamentariske immunitet gjorde at han kunne forgripe seg uten å risikere straff.

Disse to babyene ble etterfulgt av flere titalls andre voldtatte barn.

Da vi hadde tatt imot vårt førtiåttende offer, var vi desperate. Sammen med andre menneskerettighetsforkjempere gikk vi til sak ved en militær domstol. Endelig ble disse voldtektene straffeforfulgt og pådømt som forbrytelser mot menneskeheten.

Voldtektene på babyer i Kavamu tok slutt.

Og det samme gjorde oppringningene til Panzi-sykehuset.

Men disse babyenes psykologiske, seksuelle og reproduktive helse er **sterkt skadet**.

Det som skjedde i Kavamu og som i dag fortsatt skjer mange andre steder i Kongo, som for eksempel voldtektene og massakrene i Béni og Kasai, er muliggjort av en fraværende rettsstat, av at tradisjonelle verdier har kollapset og at straffriheten får råde, særlig for dem som sitter ved makten.

Voldtakter, massakrer, tortur, omfattende utrygghet og iøynefallende mangel på utdanning skaper en voldsspiral uten sidestykke.

Den humanitære prisen for dette perverse og organiserte kaoset har vært hundretusenvise av voldtatte kvinner, over 4 millioner internt fordrevne i landet og tap av 6 millioner menneskeliv. Forestill dere at like mange mennesker som hele den danske befolkningen hadde blitt utradert.

FNs fredsbevarende styrker og eksperter ble heller ikke spart. Flere av dem døde under oppdrag. FN-styrkene er fortsatt til stede i DRC den dag i dag for å passe på at situasjonen ikke forverrer seg ytterligere.

Det er vi takknemlige for.

Trass i all innsatsen vil denne menneskelige tragedien fortsette dersom de ansvarlige ikke blir straffeforfulgt. Det er kun ved å bekjempe straffriheten at voldsspiralen kan brytes.

Vi evner alle å endre historiens løp hvis de overbevisninger vi kjemper for er riktige.

Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyheter, ærede medlemmer av Nobelkomiteen, kjære Nadia Murad, mine damer og herrer, fredsvenner,

Jeg mottar Nobels fredspris på vegne av det kongolesiske folk. Jeg tilegner denne prisen alle ofre for seksualisert vold rundt om i verden.

Det er med ydmykhet jeg står foran dere i dag for å gi en stemme til ofrene for seksualisert vold i væpnede konflikter og mine landsmenns håp.

Jeg vil benytte denne anledningen til å takke alle som i årenes løp har støttet vår kamp. Jeg tenker spesielt på organisasjoner og institusjoner i vennlig innstilte land, mine kolleger, min familie og min kjære hustru Madeleine.

Jeg heter Denis Mukwege. Jeg kommer fra et av klodens rikeste land. Allikevel er mitt folk et av de fattigste i verden.

Den foruroligende realiteten er at overfloden av naturressurser i landet vårt – gull, coltan, kobolt og andre strategiske mineraler – er den underliggende årsaken til krig, ekstrem vold og ekstrem fattigdom.

Vi er alle glade i fine biler, smykker og gadgets. Jeg har selv en smarttelefon. Disse gjenstandene inneholder mineraler som finnes i vårt land. Ofte utvinnes de av unge barn under umenneskelige forhold, ofre for trusler og seksuell vold.

Når du kjører din el-bil, bruker din smarttelefon eller beundrer dine smykker, tenk et øyeblikk over den menneskelige kostnaden fremstillingen av disse gjenstandene har. Det minste vi som forbrukere kan gjøre er å insistere på at disse produktene fremstilles på en slik måte at menneskeverdet ivaretas.

Å lukke øynene for dette dramaet er det samme som å være medskyldig.

Det er ikke bare voldsutøverne som er ansvarlige for sine forbrytelser, men også de som velger å se bort.

Mitt land blir systematisk plyndret med hjelp fra dem som fremstiller seg som landets ledere. Det blir plyndret til fordel for deres makt, deres velstand og deres ære. Det blir plyndret på bekostning av millioner av uskyldige menn, kvinner og barn som ender opp i ekstrem fattigdom. Samtidig som det vi tjener på våre mineraler ender opp i lommene på et utplyndrende oligarki.

I tjue år har jeg dag ut og dag inn ved Panzi-sykehuset vært vitne til de rystende konsekvensene av vanstyret i vårt hjemland.

Spedbarn, jenter, unge kvinner, bestemødre og også menn og gutter, voldtatt på verst mulig vis, ofte offentlig og av flere gjerningsmenn, ved at de får innført brennende plast eller stumpe gjenstander i kjønnsorganene.

Jeg skal spare dere for detaljene.

Det kongolesiske folk har i over tjue år blitt ydmyket, mishandlet og massakrert rett foran øynene på det internasjonale samfunnet.

I dag hvor vi har tilgang til verdens kraftigste informasjons- og kommunikasjonsteknologi kan ingen lenger si: Jeg visste ikke.

Med denne Nobels fredspris ber jeg innstendig alle i verden om å bære vitnesbyrd og gå sammen med oss for å få slutt på denne lidelsen, som er en skamlett for vår felles menneskehet.

Innbyggerne i mitt hjemland har et desperat behov for fred.

Men:

Hvordan skal man kunne skape fred på massegraver?

Hvordan skal man kunne skape fred uten sannhet og forsoning?

Hvordan skal man kunne skape fred uten rettferdighet og oppreisning?

Samtidig som jeg står her og taler til dere ligger det en rapport og råtner i en skuff i New York. Den ble utarbeidet etter en profesjonell gransking av krigsforbrytelser og menneskerettighetsbrudd begått i Kongo. Rapporten navngir uttrykkelig ofrene, stedene og datoene, men unngår å navngi gjerningsmennene.

Denne rapporten fra Mapping-prosjektet i regi av FNs høykommissær for menneskerettigheter beskriver ikke mindre enn 617 krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten og kanskje til og med folkemord.

Hva er det verden venter på før den kan ta hensyn til rapporten? Det blir ingen varig fred uten rettferdighet. Og rettferdighet er ikke noe man kan forhandle seg frem til.

La oss være modige nok til å sette et kritisk og upartisk søkelys på det som så altfor lenge har foregått i regionen rundt de store sjøene.

La oss være modige nok til å navngi gjerningsmennene som står bak disse forbrytelsene mot menneskeheten slik at de ikke får fortsette å herje fritt i denne regionen.

La oss være modige nok til å innrømme våre tidligere feil.

La oss være modige nok til å si sannheten og bearbeide våre minner.

Kjære kongolesiske landsmenn, la oss være modige nok til å ta skjebnen i våre egne hender. La oss skape fred, la oss bygge en fremtid for vårt land, la oss sammen bygge opp en bedre fremtid for Afrika. Ingen kommer til å gjøre det for oss.

Mine damer og herrer, fredsvenner,

Det bildet jeg har tegnet for dere beskriver en dystre virkelighet.

Men la meg få lov til å fortelle historien om Sarah.

Da Sarah ble henvist til sykehuset vårt, var tilstanden kritisk. Landsbyen hennes ble angrepet av en væpnet gruppe som massakrerte hele familien hennes, og hun stod igjen helt alene.

Hun ble tatt med ut i skogen som gissel, og bundet fast til et tre. Naken. Sarah ble gruppevoldtatt hver eneste dag, inntil hun mistet bevisstheten.

Målet med å bruke slike voldtekter som krigsvåpen er å ødelegge offeret, hennes familie og hennes lokalsamfunn. Kort sagt å bryte ned det sosiale nettverket.

Da Sarah ble innlagt på sykehuset kunne hun verken gå eller stå oppreist. Hun greide ikke å holde på urin eller avføring.

På grunn av de alvorlige skadene hun var blitt påført i kjønnsorganene, urinveiene og fordøyelsessystemet og det at hun i tillegg hadde fått en infeksjon, var det ingen som kunne forestille seg at hun noensinne ville klare å komme seg på bena igjen.

For hver dag som gikk kunne man allikevel se at ønsket om å fortsette å leve brant i Sarahs øyne. Hver eneste dag var det hun som måtte oppmuntre pleiepersonalet for at de ikke skulle miste håpet.

I dag er Sarah en vakker kvinne, glad, sterk og sjarmerende.

Sarah har engasjert seg i hjelpearbeidet for andre som har overlevd etter å ha gjennomgått det samme som henne.

Sarah mottok femti amerikanske dollar i støtte, et beløp som transittuset vårt Dorcas gir til kvinner som ønsker å bygge opp igjen sitt sosiale og økonomiske liv.

I dag driver Sarah sitt eget lille firma. Hun har kjøpt en tomt. Panzi-stiftelsen har hjulpet henne med blikkplater til tak, og hun har bygget seg et lite hus. Hun er selvstendig og stolt.

Historien hennes viser at selv om situasjonen er vanskelig og kan virke håpløs, er det alltid mulig å se lys i enden av tunnelen bare besluttsomheten er stor nok.

Hvis en kvinne som Sarah ikke gir opp, hvordan kan vi gjøre det?

Dette er Sarahs historie. Sarah er kongoleser. Men det finnes Saraher i Den sentralafrikanske republikk, Colombia, Bosnia, Myanmar, Irak og veldig mange andre konfliktherjede land i verden.

I Panzi har vårt helhetlige behandlingsprogram som består av medisinsk, psykologisk, sosioøkonomisk og juridisk oppfølging vist at selv om veien for å bli frisk er lang og vanskelig, har ofrene et potensial til å omsette lidelsen til styrke.

De kan bli aktører for en positiv samfunnsendring. Det har vi allerede sett gjennom vårt rehabiliteringssenter Cité de la Joie i Bukavu hvor kvinnene får hjelp til å ta skjebnen i sine egne hender.

Dette kan de allikevel ikke greie alene og vår rolle er å lytte til dem, som vi i dag lytter til Nadia Murad.

Kjære Nadia, ditt mot, din dristighet og din evne til å gi oss håp, er en kilde til inspirasjon for hele verden og for meg personlig.

Når vi i dag mottar Nobels fredspris, vil den ikke ha noen verdi med mindre den konkret endrer livene til ofrene for seksuell vold rundt om i verden og bidrar til å skape fred igjen i våre hjemland.

Så hva kan vi gjøre?

Hva kan *dere* gjøre?

For det første er det alles ansvar å gjøre sitt for at utviklingen skal gå i denne retningen.

Å gjøre noe er et valg

Det er et valg:

- Om å stanse eller ikke stanse vold mot kvinner,
- Om å skape eller ikke skape en positiv maskulinitet som fremmer likestilling, i fredstid som i krig.

Det er et valg:

- Om å støtte eller ikke støtte en kvinne
- Om å beskytte eller ikke beskytte henne

- Om å forsvare eller ikke forsvare hennes rettigheter
- Om å kjempe eller ikke kjempe ved hennes side i konfliktherjede land
- Om å skape eller ikke fred i konfliktherjede land.

Å gjøre noe er det samme som å si 'nei' til likegyldigheten.

Hvis det er én krig som skal føres, er det krigen mot likegyldigheten som tærer på våre samfunn.

For det andre står vi alle til ansvar for disse kvinnene og deres nærmeste og vi må derfor ta eierskap over denne kampen; også våre stater som må slutte å ta imot ledere som har tolerert, eller enda verre, brukt seksuell vold for å komme til makten.

Statene må slutte å rulle ut den røde løperen for dem, og heller sette en rød strek over bruken av voldtekt som krigsvåpen.

Denne røde streken innebærer at disse lederne må pålegges økonomiske og politiske sanksjoner og forfølges rettslig.

Å handle riktig er ikke vanskelig. Det er et spørsmål om politisk vilje.

For det tredje må vi anerkjenne lidelsene til alle kvinner som har overlevd vold i væpnede konflikter og støtte opp om den helhetlige prosessen de gjennomgår for å bli friske.

Jeg insisterer på spørsmålet om oppreisning: Tiltak som gir de overlevende erstatning og oppreisning slik at de kan starte et nytt liv. Det er en menneskerett.

Jeg anmoder innstendig alle stater om å støtte opp om initiativet for å opprette et globalt oppreisningsfond for ofre for seksualisert vold i væpnede konflikter.

For det fjerde, på vegne av alle enker, enkemenn og foreldreløse som følge av massakrene i DRC og alle kongolesere som er opptatt av fredssaken, ber jeg det internasjonale samfunn innstendig om å ta hensyn til rapporten fra "Mapping"-prosjektet og de anbefalinger som finnes der.

Måtte rettferdigheten skje fyllest.

Det vil føre til at det kongolesiske folk kan gråte over sine kjære, sørge over sine døde, tilgi sine bødler, overvinne sine lidelser og endelig gå fremtiden rolig i møte.

Og endelig, etter tjue år med blodsutgytelser, voldtekter og enormt mange internt fordrevne, venter det kongolesiske folk desperat på at det blir tatt ansvar for å beskytte den sivile befolkningen når landets egen regjering ikke kan eller vil gjøre det. Folket venter på at det blir staket ut en kurs mot varig fred.

En slik fred forutsetter frie, åpne, troverdige og rolige valg.

”Kongolesere, la oss skride til verket!”. La oss bygge opp en stat i hjertet av Afrika hvor regjeringen står til folkets tjeneste. En fremvoksende rettsstat som vil kunne bidra til en bærekraftig og harmonisk utvikling, ikke bare i DRC, men i hele Afrika og hvor alle politiske, økonomiske og sosiale initiativer fokuserer på individet og på å gjenopprette individets verdighet.

Deres Majesteter, ærede medlemmer av Nobelkomiteen, mine damer og herrer, fredsvenner

Utfordringen er klar. Den er innen rekkevidde.

For alle Saraher, for alle kvinner, for alle menn og barn i Kongo, vil jeg innstendig anmode dere om å ikke bare gi Nobels fredspris til folket i mitt hjemland, men om å reise dere og sammen si høyt og tydelig: ”Nå har det vært nok vold i DRC! Nok er nok! Fred nå!”

Takk for oppmerksomheten.

Denis MUKWEGE